

Nyári Egyetemet Szegednek

(A Délmagyarország munkatársától) A Piazza Barbereini kis mellékutcájának barokk-palotájában kerestem fel Caffarelli herceget, a Magyar-Olasz Egyesület elnökét 1934 tavaszán — Rómában. Látogatásomat lokálpatriotizmus irányította. Tudtam azt, hogy a herceg a magyar nyári egyetemre olasz fiatalokból álló népes társaságot vezet s felkértem, hogy hazánkban töltendő idejük pár napját töltsék Szegeden, hogy híret vihessék az akkor már impozáns méretekben rendezett Szegedi Szabadtéri Játékoknak. Principe Caffarelli és felesége a magyar Nemes grófnő lekötőkedvű kedvességgel fogadtak s érdeklődéssel hallgatták lelkes invitaló igyekezetemet. Minden olasznyelvű hallgató tudással ecseteltem azt a feledhetetlen élményt, amit a szegedi Dóm-tér, mint szabadtéri színpad nyújt. A herceg jól ismerte már Budapestet, a Nyári Egyetemet tartó városokat s felesége pátriáját, Erdélyt, érdeklődéssel kérdezgetett az ismeretlen Szegedről. Beszélgetésünk során kissé kellemetlenül érintett egyik kérdése, amire sehogy sem tudtam megfelelni:

— Ha, amint mondja, Szeged Magyarország második városa, haladó szellemi életet él, egyeteme van, országosan páratlan művészi játékokat rendez, — mi az oka, hogy nem tart nyári egyetemet? En minden esztendőben több száz fiatal olasz viszik vagy írásvitok a három magyar nyári egyetemre.

A zavarbahozó kérdés feletti igyekeztem átsiklani. Azóta eltelt nyolc esztendő. Minden év augusztusában átvonult emléken Caffarelli herceg szalonjában elhangzott kérdés s azóta sem tudtam kielégítő magyarázatot találni arra, hogy miért is nincs Szegeden Nyári Egyetem?

Most, amikor megnyitották Debrecenben, Keszthelyen, Pécsen a Nyári Egyetemeket, ismét medíthatnánk ezen a kérdésen. Nem tesszük. Korunk nem kedvez a merengéseknek, a hátrahátrálásoknak. Az előrehaladást, a gyors mozgású tevékenységet parancsolja. Az, ami lehetett volna — ma —, ha jó és jogosult: feltétlen megvalósítandó, ha nem akarunk lemaradni a népek életét jelentő szellemi versenyben!

A szegedi nyár a hűsvízű szőke Tiszával, árnyas újszegedi ligeteivel, jelent olyan vonzerőt egyetemének európai tanári karával, mint a nyári tanfolyamokat rendező egyetemi városok. Szeged régi „fürdővárosi” óhaját, valamint szellemi létjogosultságát ismertetheti meg az ország s a külföld előtt, ha végre lerázza magáról az álmos közönyt s a kulturális fejlődés munkát nem kímélő energiájával használja fel természeti adottságát s egyetemet birtokoló helyzetét. Ez a város a Délvidék kapuja, a Nagy Magyar Alföld szíve, nem hagyható ki abból a szellemi vérkeringésből, ami országunkat kelet-, közép-európai helyzetében a nyugati keresztény kultúra védőbástyájaként illeti!

A háborús nagyvilág pusztító csatái közepette találhatjuk meg a fejlődés s a pozíció jövőbeli lehetőségének lélektani pillanatát, amikor a szellemi élet fegyvereivel kijelöljük a magunk helyzetét az építendő Új Európában.

A debreceni Nyári Egyetem XVI. évfolyamának megnyitásán Szinyei Merse Jenő kultuszminiszter beszédében kifejtette, a magyar kard s a magyar szellem áldozatos tevékenységét, amit ősi hivatásából eredően folytat az Új Európa felépítésének gigászi művében. „A magyar vitézség és a magyar művelődés szelleme összeforrott. Nemcsak honvédek állnak helyt az orosz mezőkön és vívják ki bajtársaink és barátaink egyre fokozódó elismerését hanem itt Debrecen-

ben meggyújtjuk a magyar szellem fátylát is” — mondotta beszédében a kultuszminiszter.

A kormányhatalom jól felismeri a jövő követelményét, amikor a világháború közepe felé, a magyar szellemi életnek döntő jelentőségű szerepet jöl egyre fokozódó kulturális kezdeményezéseivel. Az ország legalább annyi győztes csatát nyerhet szellemi erejével a jövő Európájában, mint ahány dicső haditettellel tette ismertté történelme során a magyar vitézséget.

Abban a szellemi hadjáratban, amelynek előkészületeit Európászerte most szervezik, Szegednek is részt kell vállalnia. Minden tekintetben — a kultúra minden területén — megállja helyét ez a város, ha a szervezők áterzik a kor követelte szükségességet s nem engedik a lehetőségeket elsikkadni és nem engedik a kultúra kínálkozó ünnepeit a hétköznapi egyhangu unalmába veszni. A Nyári Egyetem jelentősége a városra, nem csupán a mindenkori program gazdagságából adódik, de abból a nemzetközi érdeklődésből, ami a programot körülveszi. Csupán a debreceni Nyári Egyetem ezévi statisztikájából azt látjuk, hogy az 590 helyi hallgató mellett 152 olasz, 33 német, 15 bolgár, 4 szlovákiai magyar, 4 spanyol, 3 japán, 3 portugál, 1 svájci és 1 arab részesül a magyar szellemiség értékeiből. Két-százhatvanegy külföldi, világháborus

időben, a tanfolyamokat tartó három egyetem egyikében csupán ismeretekre vágyóan, bizva egy kis nép tudományos ideológiájának hitében, tartózkodik hazánkban.

Ennek jelentőségét, jelen s jövőbeli eredményességét nem kell bővebben magyaráznunk. Semmi okunk nincs rá, hogy Szeged a jövőben is elzárkózzon a Nyári Egyetemek rendezésétől. Mi a tudomány élményén kívül, a nyári egyetemek mindekori augusztusában az irodalom s a művészet soha nem feledhető emlékeit nyújthatjuk a hozzánk jövőknek: a madáchi szökről, a Dóm-tér szabadtéri színpadáról.

(t. l.)

A VISSZAVONULÁS

Irt: Tombor Jenő ny. ezredes

Mostanában sokszor hallunk „tervszerű” és „kikényszerült” visszavonulásokról, érdemessnek tartjuk tehát, hogy ezeket a katonai műveleteket megvilágítsuk elméleti alapon, de néhány gyakorlati példával is és emellett a kérdés lélektani rejtelmébe is bepillantsunk.

A visszavonulás gondolata katonáknak általában természetesen csak ellen-szenvet vált ki, mert hiszen minden idők ősrégi hadviselési alapelve és célja az, hogy az ellenséget felkeressük és megsemmisítsük. Tehát az előrehaladás, a támadás a győzelemnek igazi egyetlen eszköze, nem pedig a visszafelé mozgás, a visszavonulás. Ha valamely seregnek vagy seregrésznek mégis átmenetileg tervszerűen vissza kell mennie, ez csak azért történik, hogy később, kedvezőbb körülmények között kezdődhessék meg az előretörések.

Egészen más természetű a kikényszerített visszavonulás, amely vad meneküléssé fajulhat el és a vereség jele. Ezért borul el a nagy hadművelési szándékokba be nem avatott köz-katona és alsóbb parancsnok lelke, mihielyt — akár parancsra is — vissza kell vonulnia. Ha nem saját arcvonalai miatt szükséges a visszavonulás, nem gondolhat másra, mint hogy az óriási küzdőtér más helyein bizonyára vereséget szenvedtek bajtársai és nekik visszavonulással kell kimenekedniük a csávából.

A helyszínen kikényszerített visszavonulásra nem kell sok szót vesztegetnünk. Minden hadsereg szabályzata a legszigorúbban megtiltja, hogy a harcok önhatalmúan elhagyja a harcteret és visszavonulni csak felsőbb parancsra szabad. De a küzdők sorában természetesen igen gyakran kerekedik felül a reménytelenség, majd a gyenge lelkekben a vakrémület érzése és a sok fáradságot, éhséget, szörnyű bombázásokat kiállott ember a nagy számbeli, anyagi vagy erkölcsi túlerő láttára csak egy utat lát maga előtt: a menekülést. Gyakran bekövetkezik ez az állapot a közvetlen bekerítettség különböző esetében is.

A tervszerű visszavonulás azonban minden ellenszenves érzés ellenére is gyakran olyan nélkülözhetetlen hadművelet, amelynek a hadtörténelem során sok ragyogó példáját láthatjuk.

Már tankönyveinkből is tudja minden középiskolás, hogy Fabius „Cunctator” (igazi nevén: Quintus Fabius Maximus) milyen ügyesen játszott ki visszavonulásaival Hannibál győzelmi terveit. Mihielyt azonban később az alsóbb néposztályból felemelkedett Terentius Varro consul Cannae mellett csatába szállt a pun vezérrel, a római hadakat megsemmisítő vereség érte. Azóta a Cannae melletti csatát mondják a megsemmisítő csata első iskolapéldájának.

Őseink hadviseléséről is tudjuk,

hogy gyakran színtelt visszavonulással törbe csalták az ellenséget és azután meglepő oldal- és háttámadással győztek.

A legtöbbet emlegetett visszavonulási hadművelet Napoleon 1812. évi oroszországi hadjáratára esik, amibe a nagy hadvezér végül belebukott. Ebben a hadjáratban az is érdekes a közhiedelemmel szemben, hogy Sándor cár nem kezdettől fogva döntött a módszeres visszavonulás mellett, hanem Phull orosz tábornok terve szerint már Orisától nyugatra nagy ellentámadást akart intézni Napoleon oldalába és hátába. Csak akkor, mikor már a nyugati orosz határhoz közelebb fekvő helyeken az ellentámadások tervei a nagy francia túlerővel szemben dugába dőltek, merült föl a módszeres visszavonulás gondolata. De még e közben is több súlyos összecsapásra került a sor, például Szmolenszknél és Borodínánál.

Ebben az időben mondta Sándor cár, hogy ha kell, akár Kamcsatkáig is visszavonul, de Napoleonnal nem köt békét. Ebben a hadjáratban tünt ki az orosz fővezér: Kutuzov neve.

Az első világháborúból különösen emlékeztet az 1914. év augusztusában és szeptember elején a francia nagy visszavonulás a belga határtól délnek, egészen a Marne vonalán túl. Amikor az üldöző német hadak zöme Páris és Verdun táborvái közé jutott, ekkor állította meg Joffre hátráló seregeit és ezeket északi irányban, a Párisban hirtelenében összegyűjtött erőket pedig keleti irányban támadásra rendelte. Így született meg a híres marnei csata, vagy marnei „csoda”, amely lényegében a szárazföldi erők egyensúlyához vezetett.

Ugyancsak 1914 őszén Conrad is több ízben rendelt el tervszerű visszavonulásokat és újbóli támadásokat Galiciában. Későbbre is kiható eredménnyel járt a november elején elrendelt visszavonulás Przemysl—Ivan-gorod területéről egyrészt a Kárpátok gerincére, másrészt nyugat felé, egészen Krakó előterébe. Ezt a visszavonulást e sorok írója is átélte. A Boem-Ermolli vezérlete alatt álló 2. hadsereg sikeres harcokban állott Przemysltől délre, amikor a visszavonulásra parancsot kaptunk azért, mert a Varsó előtt harcoló Hindenburg-sereget az oroszok Novo-Georgievsk felől átkarolással fenyegették. Hindenburg tervszerűen, nagy ugrásokkal egészen a porosz-sziléziai határig hátrált és közben a hidakat alaposan szétrombolta. Porosz területen azután Hindenburg seregét északi irányban egészen a Visztuláig eltolta, a mi 2. hadseregünk pedig magyar hadtesteivel vasúti szállítással Porosz-Szilézia határán csatlakozott a németekhez. Ekkor indultunk együttes összpontosított támadásra az orosz „gőzhenger” ellen, ekkor vívta Hindenburg győzelmes lodzi csatáját.

Ez a visszavonulási hadművelet, jelen a Limanovánál, majd a Kárpá-

tok gerincén kivívott magyar sikerekkel egyetemben állította meg az orosz gőzhengert és tette lehetővé később a nagyarányú győzelmes gorlicei csatát.

Igy volt a múltban, amikor a légi bombázás még csak szórványos jelenség és csaknem teljesen eredménytelen volt és harcikocsikat is csak a háború vége felé, korlátozott mértékben alkalmaztak a nyugati hatalmak.

A mai háború visszavonulásai egészen másképp festenek.

Mihielyt az egyik fél visszavonulásra kényszerül, egyben nagy mélységben üldözőtté is válik. A légi fölény rendszert az üldöző oldalán van, a visszavonuló tehát az üldöző harci repülőgépek (bombázók), zuhanó bombázók és vadászgépek csaknem szünet nélkül bombázzák, gyors tüzelő ágyutüz alá veszik és géppuskázzák. Éjjel sem lehet állandó nyugalmunk, mert a repülő rakétái időnként megvilágítják a harctereket. A kezdetben talán még rendben menetelő oszlopok is a tűz hatása alatt széjjelrebbennek, a rend felbomlik, a parancsnok elvész, a közeli csapata fölött. A visszavonulás vad meneküléssé változik, az életfentartási ösztön kerekedik felül a hátrálóban, eldobja fegyverét és löszert, cserbenhagyja nehéz hadianyagát. Az üldöző fél repülői szétrombolják a hidakat, ezek körül összeröplödik a menekülő tömege.

Az üldöző harci kocsijai és páncélosai sem tétlenek. Ezek a hátráló oszlopok közé törnek előre és a gépekön szállított gyalogsággal, valamint a gépesített tüzérséggel együtt befejezik a pusztítás munkáját.

Veszélyes túlzás volna azonban azt hinnünk, hogy ennek a nagy zűrzavarnak minden esetben be kellene következnie.

Ma is hallunk még igen makacs utóvéd-harcokról és elszenvetett vereségek után is még szívós ellenállásról. Bármily fölényben is van ugyanis az egyik fél, a mai óriási harcok terjedésénél a gépek pusztító ereje nem fésülheti át tökéletesen és állandóan a harctereket minden zugát. Ezért felül az üldözőnek is időnként pihennie kell.

A mai harc sokkal súlyosabb követelményeket támaszt a harcosok lelkiereje iránt. Ha tehát valaha is túlerővel kerülünk szembe, annál inkább kell erkölcsi erőnknek utolsó szikráját is megőriznünk és a mai nehézharc minden mozzanatára már eleve lelkiileg felkészülnünk. Mindez az alapos kiképzés és előrelátó harci nevelés feladata.

Igy a tervszerű visszavonulás és sikeres utóvédharc még ma is lehetséges, de a múlttal szemben sokkal nehezebb és sokkal nagyobb veszteséggel jár.

13-06 Délmagyarország telefonja